

հասկանալի է. վիպագիրը անոր դէմքին համար կ'ըսէ. «Այդ դէմքը ողբերգութիւն և կատակերգութիւն մըն էր. դիւցազնա-կատակ քերթուած»: Իր մկրտութեան իս-կական անունը յայտնի չէ, և չի գիտցուիր թէ ով տուած է իրեն այդ պատուանունը: Եւ պոլսեցիները շուտով իրեն բարեկամ կ'ըլլան: Այդ օրերուն նոյն հերոսը և իր նմանները կը սիրուէին և շատ կը փնտրուէին. Չէօկիւրեան կը գրէ. «Մեծ փութով, հայկական անկախութեան պաշտպաններ, ազատութեան զոհողներ, ֆէտայիներ կ'որոնէին ամէն տեղ. վաշխով փարթա-մացած պարկեշտ հայեր, մատնիչներ, պատուանշաններով կուրծքերին ծածկած պաշտօնատարներ, նոյնիսկ կէս մը ազնիւ մարդիկ՝ ծերունիներ, կիներ, տղաք, հե-րոսի մը թեզանիքին անգամ մը քսուիլը մասունքի մը հպումէն աւելի արժէքաւոր կը համարէին: Հերոսն ալ տոգոհ չէր ձգեր իրեն մօտեցողները, ամենուն ալ անյազ հետաքրքրութեանը գոհացում կուտար, կը պատմէր տաղանդով յարգա-րուած հերոսական վէպեր, ուրիշ գործ չունէր, այդ երկար օրերը մինչեւ գիշեր ու գիշերն ալ առանց մարդու չէր մնար»: Հերոսը հիացումի արժանացած էր,

նոյնիսկ պահպանողական ժլատ հարուստ-ներ զայն իրենց տունը կը հիւրասիրէին: Հեղինակը կը հեգնէ բիւզանդական հա-յերու թէ՛ հիւրասիրութիւնը և թէ՛ ազ-գասիրութիւնը. կը հեգնէ նոյնպէս հերոսին հոգեբանութիւնը, և կը ծիծաղի կուսակ-ցական յեղափոխական քարոզիչներուն վրայ: Ընթերցողը կը ցաւի որ հեղինակը լրջութեան սահմանէն շատ դուրս կ'ելլէ, որով գիրքը կը կորսնցէ իր արժէքը: «Հերոս»ը թէ՛ համարինք երգիծական գործ, շատ յաջող է. այս վէպին տիպա-րները իրենց յատուկ գոյներով նկարուած են, ամենուն բերնին մէջ անխարդախ ձայնը կը լսուի, ձայն մը որ ուղիղ թարգ-ման կ'ըլլայ իրենց ցաւագար հոգիին: Չէօկիւրեանի գրչին տակ ենթակաները կը նսեմանան, և հեղինակին իմաստա-սիրութիւնը հեգնական շրջանակին մէջ արուեստագէտի արտայայտող շեշտովը շատ ուժգին կը բարախէ: Իր գրականու-թեան պարզութեան մէջ հոգիին խորու-թիւնը կ'արտացոլայ գունագեղ երանգնե-րու պերճութեամբ: Չէօկիւրեան այնքան յաջող չէ իր արձակ քերթուածներուն մէջ, որքան իր իրապաշտ վիպասանու-թեանց մէջ:

Հ. Ս. ԵՐԵՄԵԱՆ

ՈՂՋԵՐՈՒՆ ԶԱՅՆԸ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԶՈՂԵՐՈՒՆ

Վէր կը թեւոյն, ազատատենչ ո՛վ իտէալ,
Վէր, ուր կեանքն այս տիեզերքին՝ կը փոխուի
Մաքուր շողի, և կամ լոյսով անայլայլ՝
Անմահական քերթուածի:

Վէր, ամպէն վեր, ուր երկինքն է ասմազուն,
Եւ ուր աստղերն յաւերժական կը շրջվի
Սիւրտն են կըսած հանճարներու հոյանուն,
Աստուածային յուզումով:

Ու դուն կ'ելլես, կոյս և ազա՛տ Գաղափար,
Ծամերդ խոպոպ ճակտիդ պայծառ գարունին...
Հոգիդ՝ լեցուն, ինչպէս լըճակն հողմավար
Խորհուրդներով աշխարհին:

Վէր, ա՛հ, միշտ վեր, առուակներու և հովտի
Սարսուռէն վեր, և շիւղերուն մէջ բանտուած
Երազներէն ալ երկնքանդ և յուսթի
Ըլլան լոյսով արբեցած:

Միջոցն է լայն, միջոցն է վեհ և հըզօր,
Ուր միտքն ունի ոյժն իր թափին՝ հոյակապ,
Ուր լոկ կրնայ ապրիլ շառաշն ահաւոր՝
Իտէալներուն հըրատապ:

Վէր, ուր արտոյտն՝ երազական կը շոյթով
Յար կը կըտցէ արեգին ցոլքն առաջին...
Եւ ուր ընդմիշտ երգի հըրթիւն անխըսով
Կը հիւսէ փառքն արեւին:

Ճախրէ՛ իտէալ, թեւէ՛ կապոյտ դուն աղջնակ,
Շրթներդ ըլլան հարուստ խինդով հոգիիդ,
Եւ նրբակերտ բազուկներդ ըսպիտակ՝
Կաթին յոյզերդ լուսյակիւնթ:

Ճախրէ՛ իտէալ, աղուոր աղջնակն՝ Հանճարին,
Ու անսահման խաղաղութեամբ պըսակէ
Փոսերն համայն մեռեալներուն կաթիլին,
Ջախշախ կոյտերն ոսկորէ...:

Ու ջըլապինտ կուրծքիդ որոտը շանթէ՛
Մուրթ և շաշող անտառներու խաւարին...
Եւ փոթորկոտ վըրէժիդ բոցն երկաթէ
Յանձնէ խոհուն անհունին:

Ճախրէ՛ իտէալ, զի հողին փառքն է անհուն
Օծուած ընդմիշտ հուրով հայուն արիւնին.
Ջի վիհերն են դեռ անհանդարտ և ծրփուն
Աւերներով հառաչին:

Ու դուն շանթէ՛, ու դուն յուզուէ ո՛վ իտէալ,
Ի տես փռուած շիրիմներու անայլայլ.
Ի տես Մահուան, որ բընութեան մէջ կ'ապրի
Մեր կեանքէն իսկ աւելի:

Ու փա՛ռք ձեզի, զոհուած հսկայ հոգիներ,
Որ չափեցիք անապատի՝ հեգնանքին
Քրքիջն անմար, և մերկութիւնն հողմաւեր՝
Արդարութեան հոգիին:

Ու փա՛ռք ձեզի, Յեղիս անմահ խորհողներ,
Որ մահուան դէմ խիզախօրէն նետեցիք
Ամպրոպն անհուն ձեր երազուն և վեհեր՝
Գաղափարին հիացիկ:

Եւ ձեզ համար, աշխատանքի և յոյսի
Կապուած սրտեր, կ'առնէ քննարկ մը ըրիկ,
Ու ձեր ճակտին կը հըպէ շուրթն իր յուսթի
Քերթողօրէն՝ երջանիկ:

Եթերին մէջ, և կամ սրտին դէմ աստղին
Թող բաբախէ ինչպէս զեփիւռը գարնան՝
Երազն անվերջ ձեր կապտորակ հոգիին,
Մեռած կոյտեր դուք հայկեան:

Ու դուն ո՛վ կեանք, կեանք ահաւոր և անմահ,
Եւ կամ լոյսէն ժըպտող չըքնաղ արեգակ՝
Սըփոէ՛ շողիդ քաղցրութիւններն հեզասահ
Ոսկորներու՝ փըլատակ:

Սըփոէ՛ բարի, անմահական արշալոյս,
Դեռ փոթորկող և մարտնչո՛ղ վըրէժին
Կայծերն հըրուտ, որպէս համբոյրը մեղոյշ
Լուսապայծա՛ռ իտէալին:

Ճախրէ՛ իտէալ, զի հողին փառքն է անհուն,
Օծուած ընդմիշտ հուրով հայուն արիւնին.
Ջի վիհերն են դեռ անհանդարտ ու ծրփուն՝
Աւերներով հառաչին...:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ԱՐԱՊԵԱՆ

ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Այսօր հոգիս վըշտի սարսուռը մոռցած
Կը թեւածէ՛ դէպ ի քեզ,
Քեզի՝ որ շանթ սերմանեցիր անցքիդ մէջ
Գաղափարի սիրակէզ:

Գափնեպըսակ մը վարդերով գարգարուն
Ձեռքիս մէջ պինտ եմ բռներ,
Ու կը ճախրեմ դէպ ի շիրիմդ անձանօթ
Աչքերուս մէջ հըրդեհներ:

Ո՞ր դաշտի ծոցն հիւրընկալեց կամաւոր
Քու Աճիւններն երգողի,
Եւ ո՞ր քերթողն այդ փոսին քով սըզաւոր
Ջայնն արձակեց նրբաղի:

Ունի՛ս արդեօք լալկան ուռի մը վըրադ,
Առուակ մը քեզ կ'օրօրէ՞,
Անոր եզերքն արդ կ'արածի՞ մերթ ընդ մերթ
Կապոյտ աչքով մի երէ: